

İNSANI ANLAMA ÜZERİNE

AKRAN
DANIŞMANLIĞI
ORTAÖĞRETİMDE VAROLUŞU

MEHMET TAŞPINAR

© Copyright 2020

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN

978-625-7106-53-5

Kitap Adı

İnsanı Anlama Üzerine Akran Danışmanlığı Ortaöğretimde Varoluşu

Yazar

Mehmet TAŞPINAR

Yayın Koordinatörü

Yasin Dilmen

Sayfa ve Kapak Tasarımı

Akademisyen Dizgi Ünitesi

Yayıncı Sertifika No

47518

Baskı ve Cilt

Vadi Matbaacılık

Bisac Code

EDU049000

DOI

10.37609/akya.194

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

Mehmet TAŞPINAR

Adana-Pozantılıdır. 2011-2012 eğitim öğretim döneminde Milli Eğitim Bakanlığında Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmen olarak görev yapmaya başlamıştır. Milli Eğitim Bakanlığına bağlı birçok kurumda görev almıştır. 2013-2014 eğitim öğretim döneminden buyana Mersin-Mut Anadolu Lisesinde (Şehit Ali Gümüş Anadolu Lisesi) görev yapmaktadır.

Akran Arabuluculuğu Uygulayıcılığı, Psikososyal Müdahale Hizmetleri, Psikososyal Destek Programı, Bağımlılıkla Mücadele, 7-19 Yaş Aile Eğitimi Uygulayıcı Programı, Özel Eğitim Hizmetleri alanlarında eğitimler almış olup bu alanlarda çalışmalar yürütmüştür. Ergenlik dönemi psikolojisi ve akran danışmanlığı alanları ile ilgili makaleler yazmış ve bu alanlarda projeler yürütmüştür.

ÖNSÖZ

Ülkemiz eğitim sistemi içinde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde, adı yeni duyulmaya başlayan akran danışmanlığı, ortaöğretim kurumlarında 2014-2015 eğitim-öğretim yılında ilk kez Mut Anadolu Lisesinde gerçekleştirilmiştir. Koordinatörlüğünü yürüttüğüm akran danışmanlığı programını, akran danışmanlığının nasıl ortaya çıktığını, ortaöğretimde var olması gerekliliğini bu kitapta sizlerle paylaşıyor olmaktan çok mutluyum.

Yapılan bu çalışmanın hikâyesini sizlerle paylaşmak istiyorum. 2013-2014 eğitim öğretim döneminde Mut Anadolu Lisesinde görev yapmaya başladığım süreçte yeni ve farklı bir rehberlik hizmeti arayışı içindeydim. Kurumda öğrencilerin ergenlik döneminde olmaları nedeniyle akranları ile olan etkileşimi çok dikkat çekiciydi. Akranların, ergenlik dönemindeki öğrencilerin davranışları üzerindeki etkisi, beni akran temelli uygulamaları araştırmaya yönlendirmişti. Araştırma sürecinde akran danışmanlığı ile daha yakından tanışma fırsatım oldu. Dünyada farklı yaş gruplarında ve kurumlarda uygulandığı görülen akran danışmanlığının ülkemiz eğitim sisteminde yaygın olmadığını gördüm.

Yine yapılan araştırmada, ülkemizde özellikle ortaöğretimde akran danışmanlığı adı altında kapsamlı bir uygulama örneğine rastlamamıştım. Böylece akran danışmanlığını çalıştığım kurumda uygulamaya karar verdim.

2014-2015 eğitim öğretim döneminde okula yeni başlayan öğrencilerimin okula uyum sağlamasını kolaylaştırmak, akademik sorunlarına karşı yol göstermek, akademik başarılarını arttırmak, yaşadıkları kişisel ve sosyal sorunlarının paylaşımını sağlamak ve bu sorunların çözümünde kendilerine yardımcı olmak, rehberlik servisine ulaşmalarını hızlandırmak, sosyal çevre kazanmalarını kolaylaştırmak, yaşantılarını daha kolay ve sorunsuz çözmeleri için yol gösterici olmak amacıyla akran danışmanlığı uygulaması var oldu. Akran danışmanlığı hizmeti ile tanışan öğrenciler, bu hizmeti çok beğenmişti. Gerçekleştirilen akran danışmanlığı hizmeti, öğrenciler tarafından değerlendirildi ve olumlu sonuçlar alındı. Daha sonraki yıllarda da akran danışmanlığı uygulamasına devam edildi.

Okulda yapılan akran danışmanlığı uygulaması ile ilgili güzel tepkiler gelmeye başlamıştı. Bazı üniversitelerin psikolojik danışmanlık ve rehberlik bölümü öğrencileri, akran danışmanlığı ile ilgili araştırmalarında okuldaki uygulama hakkında bilgi edinmek üzere okula ziyarete gelmeye başlamıştı. Yine birçok üniversitenin psikolojik danışmanlık ve rehberlik bölümü akademisyenlerinden akran danışmanlığı ile ilgili yaşanan tecrübelerimizin paylaşılması için davetler alınmıştı.

Gelen bu güzel tepkiler üzerine ülkemizin ortaöğretim kurumlarında yaygınlaşmasına katkı sağlamak için yapılan bir yıllık akran danışmanlığı hizmetini proje olarak sundum. “Okullarda Uyumun Adı Akran Danışmanlığı” adı altında proje hazırlanarak “Eğitim Öğretimde Yenilikçilik Ödülleri Yarışmasına” katılım sağladım. 2016 yılında bu proje, kendi kategorisinde Akdeniz bölge ödülü aldı.

Tüm bu çalışmaların sonunda ortaöğretimdeki öğrenciler için faydalı olduğuna inandığım, doğru yöntemlerle uygulanan akran danışmanlığının ülkemizin ortaöğretim kurumlarında yaygınlaşmasına katkı sağlaması için bu kitap meydana geldi. Akran danışmanlığı ile ilgili bilinmesi gereken her şeyi bu kitapta bulacaksınız. Sahada görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmen olarak akran danışmanlığı ile ilgili alanda edindiğim tecrübelerle dayanarak. Ayrıca bu kitapta, akran danışmanlığının sahadaki uygulama örneği ile tanışacak, hazırlık, uygulama ve değerlendirme aşamaları ile ilgili gerekli tüm bilgilere ulaşacaksınız.

Ülkemizin her köşesinde işi olduğu için değil görevi kabul ettiği için fedakârca çalışan psikolojik danışman ve rehber öğretmenler için tecrübelerim sonucunda kaleme aldığım bu kitap, akran danışmanlığı alanında yardımcı bir kaynak olacaktır.

TEŞEKKÜR

2014-2015 eğitim-öğretim döneminde ülkemiz orta-öğretim kurumları arasında kapsamlı biçimde ilk kez Mut Anadolu Lisesinde uygulanan akran danışmanlığında, akran danışmanı olarak görev alan kahramanlara ve daha sonraki yıllarda görev yapmış tüm akran danışmanlarına çok teşekkür ediyorum. Akran danışmanlığı uygulamasının okulda gerçekleştirilmesi sürecinde emeği geçen okul aile birliği başkanı Atilla Uysal Beyefendiye, okul idaresine, öğretmen dostlarıma, Mersin-Mut İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne ve kitabın yazım kuralları noktasında destek olan Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni dostum Ömer ÜNAL'a çok teşekkürler.

Her zaman yanımda olan, kitabın varoluşunda yaptığı çevirileri ile destek olan yaşamımı kolaylaştıran eşim Sultan TAŞPINAR, büyüdüğünde “Evet bu babamın kitabı” diyerek okumasını istediğim kızım Gökçe Arya, her gelişim dönemimde sabırla ve fedakârlıkla beni yetiştiren ailem, hayattaki rol modelim Atam-Babam Durmuş TAŞPINAR; her birinize sonsuz teşekkürler.

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	v
Teşekkür.....	ix
Giriş	1

BÖLÜM 1

PSİKOLOJİNİN DÜŞÜNSEL TEMELLERİ

İnsanı Anlama Üzerine	5
Antik Çağ.....	5
Orta Çağ	10
17.Yüzyıl	14
18.Yüzyıl	23
19. ve 20. Yüzyıl	31

BÖLÜM 2

PSİKOLOJİ/GELİŞİM PSİKOLOJİSİ REHBERLİK HİZMETLERİNDE GELİŞİMSEL YAKLAŞIM

Psikoloji Bilimi/ Kuram ve Yaklaşımlar.....	35
Gelişim Psikolojisi.....	41
Kuram ve Yaklaşımların “Gelişim” Açıklamaları	43
Rehberlik Hizmetlerinde Gelişimsel Yaklaşım.....	57
Rehberlik	57
Geleneksel Rehberlik Modeli.....	59
Gelişimsel Rehberlik Modeli.....	61

BÖLÜM 3

AKRAN DANIŞMANLIĞI

İnsan Yaşamında Akran	69
Akran Danışmanlığı Tarihçesi.....	72
Adlandırma Problemi (Kavram Kargaşası).....	75
Akran Temelli Uygulamalar.....	79
Akran Danışmanlığı Nedir?.....	83
Türk Milli Eğitim Sisteminde Akran Danışmanlığı.....	87

BÖLÜM 4

ORTAÖĞRETİMDE NEDEN AKRAN DANIŞMANLIĞI? İHTİYAÇ ANALİZİ

Ortaöğretimde Neden Akran Danışmanlığı?.....	93
Veri ve Bulgular (Araştırma Sonuçları).....	97
Okula Uyum Sağlama	106
Akademik Sorunlar	111
Okul Rehber Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı	115

BÖLÜM 5

AKRAN DANIŞMANLIĞI PROGRAMI HAZIRLIK

Araştırma ve Planlama.....	121
Okul idaresi ve Okul Aile Birliği (İşbirliği).....	125
Akran Danışmanlığı Servisi.....	126
Akran Danışmanlarının Seçimi.....	129
Akran Danışmanı Adaylarına Verilecek Eğitim.....	136
Etik İlkeler	136

Eğitim programı	139
Akran Danışmanlarının Görevleri.....	143

BÖLÜM 6

AKRAN DANIŞMANLIĞI PROGRAMI UYGULAMA ve SONUÇLAR

Akran Danışmanlarının Tanıtımı.....	151
Akran Danışmanları Sahada.....	153
Akran Danışmanlığı Programının Sonuçları	156
Programın Karnesi (Anket Çalışması)	156
VERİ VE BULGULAR.....	157
Akran Danışmanları Yaşadıkları Deneyim İçin Neler Söylediler?	172
GENEL DEĞERLENDİRME	182
PROJELENDİRME.....	188
AKDENİZ BÖLGE BİRİNCİLİĞİ	191
SON SÖZ	193
KAYNAKLAR.....	195

SON SÖZ

Yaklaşık on yıldır sahada görev yapan psikolojik danışman olarak, akran danışmanlığı ile ilgili tüm tecrübelerimi paylaştığım bu çalışma, umarım ortaöğretimde akran danışmanlığı uygulamasını hayata geçirmek isteyenlere model olur ve çok sevdiğim güzel ülkemin gençleri için fayda sağlar. Sevgilerimle...

“Vatanını en çok seven görevini en iyi yapandır.”
Mustafa Kemal ATATÜRK

Görevini en iyi yapan herkese selam olsun...

KAYNAKLAR

- Aristoteles. (2014) "Nikomakhos'a Etik" çev. Furkan Akderin, Say Yayınları, İstanbul.
- Aladağ, M. & Tezer, E. (2007) "Akran Danışmanlığı Nedir? Ne Değildir?" Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, c.3, Sayı: 27, s.s 139-152.
- Aladağ, M. (2009) "Üniversiteye Uyum Konusunda Yürütülen Akran Danışmanlığı Programının Değerlendirilmesi. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi" c.4, Sayı: 31, ss 12-22.
- Ashcraft, D. (2009) "Kişilik Vaka İncelemeleri" Çev. Aslıhan Akman, Kaknüs Yayınları, İstanbul.
- Farabî. (1990) "El-Medinetül Fazıla" çev. Nafiz Danışman, M.E. B. Yayınevi, İstanbul.
- Köktürk, M. (1997) "Farabî'de Psikoloji" PAÜ Eğitim Fakültesi Dergisi, sayı 2, 55-72.
- Platon. (1998) "Yasalar" çev. Candan Şentuna & Saffet Babür, Kabcacı Yayınevi, İstanbul.
- Schultz, D. P. & Schultz, S. E. (2007) "Modern Psikoloji Tarihi" Çev. Yasemin Aslay, Kaknüs Yayınları, İstanbul.
- Gökberk, M. (2005) "Felsefe Tarihi" Remzi Kitapevi, İstanbul.
- Descartes, R. (2004) "Yöntem Üzerine Konuşma" Çev. Regaip Minareci, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul.
- Locke, J. (1992) "İnsan Anlığı Üzerine Bir Deneme" Çev. Vehbi Hacıcadıroğlu, Ara Yayıncılık, İstanbul.
- Locke, J. (2004) "Eğitim Üzerine Düşünceler" Çev. Hakan Zengin, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul.
- Thilly, F. (2002) "Çağdaş Felsefe" Çev. İbrahim Şener, İzdüşüm Yayınları, İstanbul.
- Berkeley, G. (1952) "A Treatise Concerning The Principles of Human Knowledge" Great Books of the Western World, c.35, Chicago.
- Berkeley, G. (1996) "İnsan Bilgisinin İlkeleri Üzerine" Çev. Halil Turan, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- Hume, D. (1976) "İnsanın Anlama Yetisi Üzerine Bir Soruşturma" Çev. Oruç Aruoba, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara.
- Hume, D. (1997) "İnsan Anlığı Üzerine Bir Deneme" Çev. Aziz Yardımlı, İdea Yayınevi, İstanbul.
- Rousseau, J.J. (2011) "Emile ya da Eğitim Üzerine" Çev. Yaşar Avunç, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Watson, J. B. (1930) "Behaviorism (revised edition)" University of Chicago Press, Chicago.

- Dacey, J.S. & Kenny, M. (1994). "Adolescent development" USA: Brown & Benchmark Publishers.
- Dinçel, E. (2006) "Ergenlik Dönemi Gelişimsel Ödevleri ve Psikolojik Problemler" Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Senemoğlu, N. (2009) "Gelişim, öğrenme ve öğretim" Pegem Akademi, Ankara.
- Vygotsky, L.S. (1985) "Düşünce ve Dil" Çev. Semih Koray, Sistem Yayınları, İstanbul.
- Yeşilyaprak, B. (2020) "Eğitimde Rehberlik Hizmetleri" Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Kepçeoğlu, M. (1994) "Psikolojik Danışma ve Rehberlik" Özerler Matbaası, Ankara.
- Kuzgun, Y. (1992) "Rehberlik ve Psikolojik Danışma" ÖSYM Yayınları, Ankara.
- Myrick, R. D. (1997) "Developmental Guidance and Counseling: A Practical Approach" (3rd ed.), MN: Educational Media Corporation, Minneapolis.
- Nazlı, S. (2019) "Kapsamlı Gelişimsel Rehberlik Programı" Anı Yayıncılık, Ankara.
- Pişkin, M. (2006) "Türkiye'de Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin Dünü, Bugünü ve Yarını" İçinde: Muhsin Hesapçioğlu ve Alpaslan Durmuş (Ed.). Türkiye'de Eğitim Bilimleri: Bir Bilanço Denemesi. (s. 457-501) Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Erkan, S. (2015) "Okul Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programlarının Hazırlanması" Pegem Akademi, Ankara.
- Egan, G. (2010) "Psikolojik Danışma Becerileri" Çev. Özlem Yüksel, Kaknüs Yayınları, İstanbul.
- Taylı, A. (2010) "Okullarda Akran Temelli Programların Uygulanma Süreci" Milli Eğitim Dergisi, Sayı:186, Bahar, s.s 8-25.
- Taylı, A. (2008) "Okullarda Akran Temelli Uygulamalar" Milli Eğitim Dergisi, Sayı:180, Güz, s.s 31-48.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2001) "Rehberlik ve Psikolojik Danışma Yönetmeliği" Sayı: 24376.
- Queen, J. A. (2002) "Students transition from middle to high school: Improving achievement and creating a safer environment" Larchmont: Eye on Education, Inc.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2017) "Ortaöğretime Uyum Programı Uygulama Klavuzu: Uyum Etkinlikleri"
- Neild, R.C. (2009). Falling off track during the transition to high school: What we know and what can be done. The Future of Children, 19, 53-76.
- Campbell, C. (1993). K-12 peer helper programs. Editör Joe Witmer, managing your school counseling programs: k-12 developmental strategies. (s.177-189) Minneapolis, MN: Educational Media.
- Tindall, J.A. (1994). Peer Programs: An In-Depth Look at Peer Helping: Planning, Implementation, and Administration. Bristol, PA: Accelerated Development.

www.mentorsme.co.uk/images/uploads2/SFEU-sample-peermentoringhand-book.pdf
www.american.edu
barstow.k12.ca.us
www.kent-school.edu
www.turkpdr.com